

Asia: VN/22264/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56 a §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Turun Valkonauha ry /Förbundet Vita bandet i Åbo rf kiittää pyynnöstä lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56 a §:n muuttamisesta.

Turun Valkonauha ry on vuonna 1896 perustettu sosiaalialan järjestö, joka on vuodesta 2017 ylläpitänyt päiväkeskusta paperittomille tai sen uhatta oleville ja toimii aktiivisesti paperittomien ihmisten aseman parantamiseksi. Turun Valkonauha ry on Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöjen, Sininauhaliiton sekä PICUM:in jäsen. Vuodesta 2017 järjestö on myötävaikuttanut satojen ihmisen aseman virallistamiseen, paperittomien osallisuuden lisääntymiseen ja heidän kokonaistilanteen selkiytymiseen. Yhteistyössä Turun kaupungin ja hyvinvointialue Varhan kanssa paperittomille on rakennettu julkisiin palveluihin palvelupolku, ja ammattilaiset tunnistavat työn tuloksena kohderyhmän, sen erityistarpeet ja haavoittuvuuden paremmin.

Taustaa

Lakiesitys jättää huomioimatta Suomen olosuhteissa laajamittaisen paperittomuuden taustasyyt. Ulkomaalaislakiin ja käytänteisiin tehdyt muutokset etenkin vuodesta 2015 (esim. vastaanottolaki ja vastaanottopalveluiden sitominen ns. vapaaehtoiseen paluun, oikeudellisen avun poistaminen turvapaikanhakijoilta, sisäisen paon soveltaminen Maahanmuuttoviraston päätöksissä, väliaikaisen oleskeluluvan poistaminen, humanitaarisen suojelun kategorian poistaminen, muukalaispassin myöntämisen ja maahantulosäännösten kiertämisen tulkinnan kiristys, uusintahakemusten käsittelyn ottamisen kynnyksen nostaminen, perheenyhdistämisen kriteerien kiristäminen) ovat

jättäneet monen Suomessa asuvan oikeudettomaan limboon, jossa poistuminen tai poistaminen lähtömaahan ei ole mahdollista.

Paperittomuuden poistoon tähtäävien lakiesitysten tulisikin huomioida tämän poliittisilla päätöksillä aiheutetun paperittomuuden juurisyyt ja keskittyä niiden purkamiseen. Lakimuutosten ja käytänteiden muutosten aiheuttamaa paperittomuutta on lukuisten tutkimusten lisäksi selvitetty mm 2022 julkaistussa Sisäministeriön selvityksessä ja yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomuksessa. Paperittomien kertalaillistaminen esitettiin molemmissa inhimillisenä, taloudellisena ja kestäväenä vaihtoehtona tilanteessa, jossa oikeudenmukaisia prosesseja ei ole mahdollista taata/ei ollut mahdollista taata tänne tulleille turvaa hakeville ihmisille. Kertalaillistamista ajoi myös Lupa elää-kansalaisaloite, joka keräsi 51 798 nimeä ja luovutettiin eduskuntaan 8.6.2022 mutta sitä ei otettu eduskunnan käsiteltäväksi. Valitettavasti nykyinen hallitusohjelma ja sen suunnittelemat ja syksyllä toteuttamat lakimuutokset tulevat toimimaan täysin esitettyjä ratkaisuja päinvastaisesti tehden paperittomien mahdollisuudet virallistaa asemansa Suomessa käytännössä mahdottomaksi aiheuttaen näin lisää paperittomuutta ja inhimillistä kärsimystä jo haavoittuvassa asemassa olevalle ihmisryhmälle.

Lakiesityksen vaikutukset talouteen

Kuten useammassa lakiesitystä koskevassa lausunnossa ja itse lakiesityksessäkin todetaan, lakiesityksen vaikutus talouteen on marginaalinen. Laki välttämättömien terveyspalveluiden myöntämisestä paperittomille on ollut voimassa vasta 1.1.2023 alkaen, joten sen aiheuttamia kustannuksia ei voida vielä edes arvioida. Lääkäriliitto nostaa esiin lakiesityksen säästöjen olevan noin 0.015 % hyvinvointialueiden kokonaismenoista. Esityksessä mainittu miljoonan euron säästö on paperittomien lukumäärään sekä vuoden 2023 menoihin suhteutettuna aivan liian iso. Todellisen taloudellisen arvion tekemiseksi pitäisi toteuttaa pidempiaikaista seurantaan vastaavan lakiesityksen tueksi. Lakiesityksen tarkoituksena ei vaikutakaan olevan säästöt, vaan periaatteellinen, ihmis- ja perusoikeuksien ja etenkin humanitaarisen maahanmuuton vastainen sanoma, joka läpileikkaa koko hallitusohjelmaa.

Paperittomien parissa pitkään työskennelleet ammattilaiset toteavat lakiesitystä koskevissa lausunnoissa yksikantaisesti, että välttämätön terveydenhuolto ei toimi vetovoimatekijänä. Paperittomuus ei ole valittu tila; se on tilanne, johon joudutaan, kun vaihtoehtoja ei ole ja tarkoittaa sitä koskevalle ihmiselle osattomuutta ja mahdottomuutta osallistua yhteiskuntaan sen täysivaltaisena jäsenenä. Paperittomuus vaikuttaa merkittäväällä tavalla myös vanhemmuuteen ja minimieksistenssi, jotka julkiset palvelut paperittomille tarjoavat, eivät mahdollista lapsille turvallista ja vakaata kasvualustaa. Pakkomuuton suurin syy on lähtömaan olosuhteet, jotka pakottavat ihmisen liikkeelle ja vetovoimatekijöitä ei voida käyttää irrallisena perusteluna ihmisen tänne tulolle.

On todennäköistä, että lakimuutos säästöjen sijaan tulee aiheuttamaan kasvavia terveydenhuollon menoja, kun välttämätöntä hoitoa vaativat sairaudet muuttuvat akuuteiksi ja rasittavat

terveydenhuollon kiireellisiä palveluja ja resursseja. Paperittomien vähäisen lukumäärän takia säästöt jäävät joka tapauksessa niin pieniksi, ettei niillä ole vaikutusta terveydenhuollon kantokykyyn. On tärkeä muistaa, että välttämättömän terveydenhuollon poistaminen tulee vaikuttamaan ensisijaisesti Suomessa jo oleviin ihmisiin, suureksi osaksi samoihin, joihin ulkomaalaislain muutokset ovat jo vaikuttaneet tuhoisalla tavalla. Hoitamatta jättämisellä voi myös olla yhteiskunnallisia ja kansanterveydellisiä vaikutuksia. On yhteiskunnan kannalta tärkeää, että jokainen Suomessa oleskeleva voi ja uskaltaa käyttää terveystalveluita.

Lopuksi

Esitysluonnos on perus- ja ihmisoikeuksien vastainen ja sisältää syrjiviä käytänteitä. Luonnoksessa ehdotetut heikennykset eivät ole oikeasuhtaisia tai hyväksyttävästi perusteltuja. Terveystenhuoltoa ei voi käyttää maahanmuuton hallinnan välineenä eikä terveydenhuollon ammattilaisilta voi edellyttää lakiesityksen mukaista potilaan statuksen tunnistamista eikä terveydenhuollon henkilökuntaa voi kuormittaa lakiesityksen kuvaamalla hyvin laajalla harkintavallalla hoidontarpeen arvioinnissa.

Lakiesityksessä on kyse arvovalinnoista. Hyvinvointivaltion arvot määrittyvät sen mukaan, miten se kohtelee haavoittuvimmassa asemassa olevia. Lakiesitys ei edusta hallitusohjelmassa kuvattua vahvaa ja välittävää Suomea eikä se myöskään puolusta länsimaalaisia arvoja taikka tasa-arvoa. Sen sijaan se rajaa ihmis- ja perusoikeudet koskemaan vain tiettyjä ihmisiä. Onko todellakin niin, että ihmisoikeudet, joka oikeus terveystalveluihin on, halutaan rajata kuuluvaksi vain valkoisille eurooppalaisille?

Lakiesitys tulee perua kokonaisuudessaan ihmis- ja perusoikeusvelvoitteiden vastaisena ja säilyttää 1.1.2023 voimaan tullut laki välttämättömien palveluiden tarjoamisesta.

Kunnioitavasti,

Minna Saunders

Toiminnanjohtaja

Turun Valkonauha ry

Lähteet:

Ahonen, Talvikki & Kallius, Annastiina. 2019. Paperittomuuden tuotanto ja hallinta Suomessa vuosina 2015-2017. Teoksessa Lyytinen, Eveliina (toim.) Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa, 89-112. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163827/SM_2022_16.pdf?sequence=1&isAllowed=y

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kertomus/Documents/K_7+2022.pdf

Saunders Minna
Turun Valkonauha ry